

**Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Философски факултет, катедра „Психология“**

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд на тема:

„ПРОФЕСИОНАЛЕН ПОДБОР НА КАДРИ ЧРЕЗ МЕТОДА НА
ПОЛИГРАФСКОТО ИЗСЛЕДВАНЕ“

за присъждане на образователно-научна степен „доктор“
област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.2 Психология (Трудова и организационна
психология)

Докторант: Велина Владимирова Владимирова
Научен ръководител: Доц. д-р Русанка Манчева

I. Данни за дисертанта

Образователно развитие на дисертанта е в сферата социалните науки. Велина Владимирова придобива бакалавърска степен в FLAGLER COLLEGE, FL, USA по специалност „Психология“, а по-късно изучава специалност „Социална и юридическа психология“ и се дипломира като „магистър“ в СУ „Свети Климент Охридски“. Впоследствие стартира и обучението си по докторска програма по Трудова и Организационна психология в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Освен това докторантката е преминала множество специализирани обучения, в сферата на лицевото кодиране; поведенческия профайлинг; работа с полиграф с осъждани сексуални престъпници; зоново оценяване на Мате; работа с жертви на престъпления. В автобиографичната Велина Владимирова посочва информация за получени награди, удостоверяващи нейната отговорна професионална позиция при изпълнение на трудовите си задължения.

В професионалното си развитие Велина Владимирова в периода 2008 – 2013 е работила в Институт по психология – МВР, София - Сектор „Криминална психология“, а понастоящем в АСЕС ЕООД, СОФИЯ, Мениджър Полиграфски изследвания и обучения

II. Данни за докторантурата

Велина Владимирова Владимирова е зачислена в обучение в ОНС – доктор към ЮЗУ „Неофит Рилски“ като докторант на Философски факултет, към катедра "Психология". Докторантката е изпълнила всички изисквания по своя индивидуален учебен план. По процедурата на докторантурата не се констатират нарушения, съобразно действащата нормативна база на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и на Закона за развитието на академичния състав. Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Психология“.

III. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е разгърнат в обем от 148 стр. и в структурната си организираност съдържа: *увод, три глави, обобщение на получените резултати, изводи за практиката, препоръки, заключение, приноси, използвана литература и приложения.*

В списъка с *Използвана литература* са представени 114 източника, релевантни на съдържанието на труда, от които 112 заглавия на кирилица и 2 електронни източника. Разработката съдържа богат илюстративен материал: 32 Таблици; 14 Графики; 5 Приложения.

Избраният за научно изследване проблем се отличава с актуалност и има ясно зададени очертания. По своята тематична организация е социално значим.

Велина Владимирова заявява актуалността на темата на дисертационния труд в разгърнатата в увода постановка на тезата, че *употребата на полиграфския метод има своята ефективност при професионалния подбор на кадри*. От тази позиция докторантката извежда и целта на научната разработка, подчинена на фокуса да се *„покаже един нов поглед към полезността, от гледна точка на превенцията и подобряване качеството на подборната процедура, на полиграфския метод, както и да обоснове неговата ефективност в тази посока“*. (Увод, с. 6)

Като основна мотивация за разработването на поставения проблем Велина Владимирова определя два факта: (1) *Резултатите от полиграфското изследване, проведено по стандарт, са изключително полезен инструмент в селекцията на подходящи кадри не само в държавния сектор, но и в редица частни компании, чиито бизнес е свързан с информация, капитали и други ресурси, за чието опазване се грижат служителите*. (2) *Не само професионалната компетентност, но и лоялността на служителите е елемент на тяхната професионална пригодност и ефективност*.

Посочените мотиви разкриват дълбоката убеденост на докторантката, че полиграфското изследване е полезен инструмент за извличане на надеждни данни за кандидатите по време на процедурата за професионален подбор.

Предложеният в Глава първа *„ТЕОРЕТИЧНИ ПОСТАНОВКИ“* интерпретативен анализ е отправна точка за поставения в Глава втора *„ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДИЗАЙН“* модел на емпирична програма. Представените концепти и гледни точки полемизират връзката между конструктите *„професионален подбор на кадри“* и *„употребата на полиграфския метод в Република България“* и по този начин очертават още по-добре неговата сложност и многоплановост.

Извършеният преглед на създаването и обновяването на съдържателната рамка на концепта *„професионален подбор на кадри“*, с оглед неговите: *същност и основно съдържание; етапи, методи и взимане на решение*, разкрива сложността на оценката на функционалните възможности на кандидатите в процедурата за професионален подбор. В този контекст, с вещина Велина Владимирова диагностицира проблемите на професионалния подбор в съвременната бизнес среда като уместно предлага алтернатива за тяхното преодоляване чрез аргументиране на употребата на полиграфския метод в процедурата за професионален подбор. Коментирани с разбиране са: *същността на полиграфския метод, както и историята и развитието на скрининговите полиграфски изследвания*. В тази част от изложението се улавя умението на докторантката да синтезира и представя концентрирано различни гледни точки.

В Глава втора *„ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДИЗАЙН“* Велина Владимирова представя реквизитите на своето емпирично изследване.

Основната хипотеза на дисертационния труд е конкретизирана в предположението, че *„личностните характеристики и възрастта на кандидатите за позицията „охранител“ са статистически свързани с получените резултати от полиграфското изследване“*. (стр. 52)

Водещото допускане е съдържателно детайлизирано в следните подхипотези:

1) *Истинността, като показател в полиграфското изследване, е по-ниска при младите изследвани лица в сравнение с тези в зряла възраст. Възрастта е показател за демонстриране на искреност в отговорите*.

2) Предполага се, че лицата с истинни резултати от полиграфското изследване ще имат по-ниски резултати по домейн „Емоционална нестабилност“ в сравнение с лицата, които не преминават успешно полиграфското изследване. Това допускане се основава на схващането, че е по-вероятно лицата извършващи нелоялни действия и контактуващи с криминален контингент да са нетърпеливи, импулсивни и с по-нисък праг на емоционална устойчивост.

3) Предполага се, че лицата с истинни резултати от полиграфското изследване ще имат по-ниски резултати по дименсията „лабилност“ в сравнение с лицата, които не преминават успешно полиграфското изследване.

4) Предполага се, че лицата с истинни резултати от полиграфското изследване ще имат по-високи резултати по дименсията „социална компетентност“ от домейн „Енергия“ в сравнение с лицата, които не преминават успешно полиграфското изследване.

5) Предполага се, че лицата с истинни резултати от полиграфското изследване ще имат по-ниски резултати по домейн „Насоченост към другите“ в сравнение с лицата, които не преминават успешно полиграфското изследване.

6) Предполага се, че лицата с истинни резултати от полиграфското изследване ще имат по-високи резултати по дименсията „откровеност“ в сравнение с лицата, които не преминават успешно полиграфското изследване. (стр.53)

Избраният инструментариум на изследване позволява да се направи качествен и количествен анализ на получените данни, тъй като се основава на:

- ✓ Личностен въпросник – NEO-PI-3;
- ✓ Полиграфска апаратура;
- ✓ Използван тестови формат;
- ✓ Въпросник за здравословно състояние;
- ✓ Демографска анкета.

Обобщението от проведеното експериментално проучване е релевантно на получените емпирични факти. Докторантката разкрива уменията си да конкретизира и синтезира на съдържателно ниво данните от използваните методи. Резултатите от емпиричното проучване са подложени статистическа обработка чрез дескриптивна (описателна) статистика, система за емпирично оценяване (ESS) и ефекта на Cohen.

Докторантката подходящо презентира резултатите от емпиричното изследване чрез използваните статистически методи, което несъмнено обогатява и задълбочава тяхната интерпретация по индикатора надеждност. Данните са представени таблично и чрез фигури, което оптимизира тяхното възприемане и осмисляне.

От направените аналитични разсъждения върху резултатите на общо изследвани 152 на брой лица, от които 8 жени (5,3%) и 144 мъже (94,7%), докторантката обобщава фундаменталният извод, че „експертите не могат да разчитат само на данни от личностен въпросник NEO-PI-3, за да правят изводи относно лоялността и интегритета на кандидатите. Полиграфският метод, наред с другите научно обосновани технологии за верификация на твърдения, остава единственият научен метод за детекция на лъжа и установяване на нелоялни практики в професионалното минало“. (стр. 130)

Предложените изводи са релевантни на проведеното теоретично и емпирично изследване. Самооценката на приносите отразява точно постигнатото в работата.

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията. Списъкът с публикациите по научния труд удовлетворява изцяло изискванията на действащата нормативна уредба. В техническо и езиково отношение не се констатира пропуски, нито се допуска съмнение за плагиатство.

IV. Научно-приложни приноси на дисертационния труд.

След запознаване с теоретичния и емпиричен анализ в дисертационния труд на Велина Владимирова считам, че в него са постигнати следните по-важни приноси, които категоризирам като научно-приложни:

- Психологически систематизирана е същността на проблема професионален подбор на персонал, като са диференцирани цялостно компонентите на тази процедура, чрез които става възможен този процес в съвременната бизнес среда.
- Изградена е подходяща емпирична изследователска методика и са получени надеждни данни за анализ на фиксираните психологични феномени.
- Научно-аргументираната и доказана в дисертационния труд хипотеза отговаря на изискването за приложимост на психолого-теоретичните изследвания. В конкретно-практически план това определя и реалния принос на създадения емпиричен модел на изследване.

В заключение:

Дисертационният труд е реализиран на високо научно равнище. Докторантката притежава необходимата психологическа грамотност и култура. Получени са важни в теоретичен и практически аспект резултати за предиктивната сила на полиграфа при подбора на кадри в сравнение с личностните въпросници, които, ако бъдат приложени, биха редуцирали проблемът за риска при наемане на служба на лица, склонни към злоупотреба със сигурността на активите.

Предвид достойнствата на научният труд предлагам на членовете на научното жури да подкрепят предложението за присъждане на ОНС „доктор“ на Велина Владимирова по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.2 Психология (Трудова и организационна психология).

Велико Търново
13.12.2022 г.

Член на научно жури:
(проф. д-р Даниела Тасевска)

University of Veliko Tarnovo "St. St. Cyril and Methodius"
Faculty of Philosophy, Department of Psychology

OPINION

of a dissertation on:

**SELECTION OF PERSONNEL THROUGH THE METHOD OF
THE POLYGRAPH EXAMINATION "**

for awarding the educational and scientific degree "doctor"

field of higher education 3. Social, economic and legal sciences

professional direction 3.2 Psychology (Work and organizational psychology)

Doctoral student: Velina Vladimirova Vladimirova

Research supervisor: Assoc. Ph.D. Rusanka Mancheva

II. Dissertation data

Educational development of the dissertation student is in the field of social sciences. Velina Vladimirova obtained a bachelor's degree at FLAGLER COLLEGE, FL , USA majoring in "Psychology", and later studied a major in "Social and Legal Psychology" and graduated as a "Master's" at SU "Sveti Kliment Ohridski". Subsequently, he also started his studies on a doctoral program in Occupational and Organizational Psychology at the Neophyt Rilski University of Applied Sciences. In addition, the doctoral student has undergone numerous specialized trainings in the field of facial coding; behavioral profiling ; polygraph work with convicted sex offenders; zonal assessment of Mate; working with victims of crime. In her autobiography, Velina Vladimirova indicates information about received awards certifying her responsible professional position in the performance of her work duties.

In her professional development, in the period 2008-2013, Velina Vladimirova worked at the Institute of Psychology - Ministry of the Interior, Sofia - Sector "Criminal Psychology", and currently at ASES EOOD, SOFIA, Manager of Polygraph Examinations and Training

II. Data for the Ph.D

Velina Vladimirova Vladimirova is enrolled in studies at the National Academy of Sciences - PhD at the Neophyt Rilski University of Applied Sciences as a doctoral student at the Faculty of Philosophy, at the Department of Psychology. the current normative base of the Neophyte Rilski State University and the Law on the Development of the Academic Staff. The dissertation work has been discussed and directed for defense by the Psychology Department.

III. Dissertation and abstract data

The dissertation is spread out in a volume of 148 pages and in its structural organization contains: *introduction, three chapters, summary of the obtained results, conclusions about the practice, recommendations, conclusion, contributions, used literature and appendices* . In the list of *References* , 114 sources relevant to the content of the work are presented, of which 112 titles are in Cyrillic and 2 electronic sources. The development contains rich illustrative material: *32 Tables ; 14 Graphs; 5 Applications*.

The problem chosen for scientific research is distinguished by relevance and has clearly defined outlines. Due to its thematic organization, it is socially significant.

Velina Vladimirova declares the topicality of the topic of the dissertation in the introduction of the thesis that *the use of the polygraph method has its effectiveness in the professional selection of personnel* . From this point of view, the doctoral student derives the purpose of the scientific development, subject to the focus of *"showing a new look at the usefulness, from the point of view of prevention and improving the quality of the selection procedure, of the polygraph method, as well as justifying its effectiveness in this direction."* . (Introduction, p. 6)

Velina Vladimirova identifies two facts as the main motivation for the development of the problem: (1) *The results of the polygraph examination, conducted according to the standard, are an extremely useful tool in the selection of suitable personnel not only in the public sector, but also in a number of private companies whose business is related to information, capital, and other resources that employees care about protecting.* (2) *Not only the professional competence, but also the loyalty of the employees is an element of their professional suitability and efficiency* .

The stated motives reveal the deep conviction of the doctoral student that the polygraph test is a useful tool for extracting reliable data about the candidates during the professional selection procedure.

The proposed in Chapter one " *THEORETICAL STATEMENTS* " interpretive analysis is the starting point for the set in Chapter Two " *RESEARCH DESIGN* " empirical program model. The presented concepts and points of view debate the relationship between the constructs *"professional selection of personnel"* and *"the use of the polygraph method in the Republic of Bulgaria"* and thus outline its complexity and multifacetedness even better.

The performed review of the creation and renewal of the content framework of the concept *"professional recruitment"* , in view of its: *essence and main content; stages, methods and decision-making* , reveals the complexity of assessing the functional capabilities of candidates in the professional selection procedure. In this context, Velina Vladimirova expertly diagnoses the problems of professional selection in the modern business environment and appropriately offers an alternative to overcome them by arguing the use of the polygraph method in the professional selection procedure. Commented with understanding are: *the essence of the polygraph method, as well as the history and development of screening polygraph examinations* . This part of the presentation captures the ability of the doctoral student to synthesize and present various points of view in a concentrated manner.

In Chapter Two, *RESEARCH DESIGN*, Velina Vladimirova presents the details of her empirical research.

The main hypothesis of the dissertation is specified in the assumption that *"the personal characteristics and age of the candidates for the position of "security guard" are statistically related to the obtained results of the polygraph examination"* . (p. 52)

The leading assumption is comprehensively detailed in the following sub-hypotheses :

1) *Truthfulness, as an indicator in the polygraph examination, is lower in young examinees than in adults. Age is an indicator of demonstrating sincerity in responses.*

2) *It is assumed that persons with true polygraph results examination will have lower scores on the "Emotional instability" domain compared to individuals who do not successfully pass the polygraph examination. This assumption is based on the notion that individuals committing disloyal acts and in contact with a criminal contingent are more likely to be impatient, impulsive and have a lower threshold of emotional stability.*

3) *It is assumed that the persons with true polygraph results examination will have lower results on the "lability" dimension compared to persons who do not successfully pass the polygraph examination.*

4) *It is assumed that the persons with true polygraph results*

examination will have higher scores on the "social competence" dimension from the "Energy" domain compared to individuals who do not successfully pass the polygraph examination.

5) *It is hypothesized that individuals with true polygraph test scores will score lower on the Orientation to Others domain than polygraph failure subjects.*

6) *It is hypothesized that individuals with true polygraph test scores will have higher scores on the openness dimension than individuals who do not pass the polygraph test. (p.53)*

The selected research toolkit allows for a qualitative and quantitative analysis of the obtained data, as it is based on:

- ✓ *Personality Questionnaire – NEO-PI-3;*
- ✓ *Polygraphic equipment;*
- ✓ *Test format used;*
- ✓ *Health Status Questionnaire;*
- ✓ *Demographic survey.*

The summary of the conducted experimental study is relevant to the empirical facts obtained. The doctoral student reveals her skills to concretize and synthesize at a meaningful level the data from the methods used. The results of the empirical study were subjected to statistical processing through descriptive statistics, empirical evaluation system (ESS) and the Cohen effect .

The doctoral student appropriately presented the results of the empirical research through the statistical methods used, which undoubtedly enriches and deepens their interpretation according to the reliability indicator. The data are presented in tables and figures, which optimizes their perception and understanding.

From the analytical reasoning made on the results of a total of 152 individuals examined, of which 8 women (5.3%) and 144 men (94.7%), the doctoral student summarizes the fundamental conclusion that *"experts cannot rely only on data from NEO-PI-3 personality questionnaire to make inferences about candidates' loyalty and integrity. The polygraph method, among other science-based technologies for the verification of claims, remains the only scientific method for detecting lies and establishing unfair practices in the professional past . (p. 130)*

The proposed conclusions are relevant to the conducted theoretical and empirical research. Self-assessment of contributions accurately reflects what has been achieved at work.

The abstract corresponds to the content of the dissertation. The list of publications on the scientific work fully meets the requirements of the current regulations. Technically and linguistically, there are no gaps, nor is there any suspicion of plagiarism.

IV. Scientific and applied contributions of the dissertation work.

After familiarizing myself with the theoretical and empirical analysis in the dissertation work of Velina Vladimirova, I believe that the following more important contributions have been achieved in it, which I categorize as scientific and applied:

□ The essence of the problem of professional personnel selection is psychologically systematized, and the components of this procedure are completely differentiated, through which this process becomes possible in the modern business environment.

□ An appropriate empirical research methodology has been developed and promising data have been obtained for the analysis of fixed psychological phenomena.

□ The scientifically-argued and proven hypothesis in the dissertation meets the requirement for the applicability of psychological -theoretical research. In concrete and practical terms, this also determines the real contribution of the created empirical research model.

In conclusion:

The dissertation work was carried out at a high scientific level. The doctoral student has the necessary psychological literacy and culture. Theoretically and practically important results have been obtained on the predictive power of the polygraph in personnel selection compared to personality questionnaires, which, if applied, would reduce the problem of risk in the employment of persons prone to abuse of security assets.

Given the merits of the scientific work, I suggest to the members of the scientific jury to support the proposal for awarding Velina Vladimirova with the ONS "Doctor" in the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences professional direction 3.2 Psychology (Labor and organizational psychology).

Veliko Tarnovo
13/12/2022

Member of the Scientific Jury:
(Prof. PhD. Daniela Tasevska)